

Streszczenie raportu
**„Finansowanie organizacji pozarządowych
przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 i 2021 r.”**

Zamawiający: Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Wykonawca: Fundacja M.A.P.A. Obywatelska – miejsce, aktywność, partycypacja, animacja

Raport ma na celu przedstawienie zmian skali finansowania organizacji pozarządowych przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 i 2021 r. Badanie objęło wszystkie JST w Polsce i polegało na porównaniu środków finansowych zaplanowanych w **programach współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi** i innymi podmiotami mogącymi prowadzić działalność pożytku publicznego w sferze realizacji zadań publicznych obowiązujących w 2020 r. i 2021 r. Programy współpracy na rok 2020 na ogół były przyjmowane pod koniec 2019 r., czyli jeszcze przed wybuchem pandemii COVID-19, natomiast programy na 2021 r., formułowane były już w realiach pandemii.

Pandemia COVID-19 dezorganizując życie społeczne i gospodarcze, wywiera wpływ na funkcjonowanie organizacji pozarządowych. Będąc partnerem JST i realizatorem wielu zadań publicznych, organizacje pozarządowe prowadzą placówki dla osób bezdomnych, szkoły, domy dziennego pobytu, organizują wiele działań kulturalnych, sportowych, edukacyjnych. Podczas pandemii wiele działań okresowo musiało zostać zawieszonych, a niektóre placówki zamknięto. Rok 2020 był szczególnie trudny pod względem finansowym dla jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ pandemia COVID-19

spowodowała znaczny wzrost nieplanowanych wydatków po stronie powiatów, przy jednoczesnym realnym spadku dochodów. Zaobserwowanie opisanych okoliczności oraz sygnały napływające do NIW-CRSO ze strony organizacji pozarządowych dotyczące finansowania ich działań przez samorządy spowodowały, że podjęto decyzję o poddaniu tego zagadnienia pogłębionemu badaniu.

W **metodologii badania** założono, że informacje na temat programów współpracy będą pozyskiwane na dwa sposoby: za pośrednictwem ankiety internetowej (CAWI) skierowanej do urzędów gmin, powiatów i marszałkowskich oraz dzięki przeprowadzeniu kwerendy BIP JST. Kwestionariusz CAWI składał się z pytań dotyczących wysokości środków planowanych na realizację Programu.

Proces badawczy rozpoczynał się od wysłania do każdej jednostki samorządu terytorialnego wniosku o udostępnienie informacji publicznej (kwestionariusz CAWI), który w przypadku braku reakcji był wysyłany po raz drugi. Jeżeli pomimo dwukrotnego wystąpienia o udostępnienie informacji publicznej oraz nawiązania kontaktu telefonicznego urząd nie wypełnił kwestionariusza CAWI, badacze samodzielnie wyszukiwali programy współpracy na stronach BIP danej JST, a następnie agregowali dane finansowe w bazie danych z wynikami CAWI.

Na wniosek o udzielenie informacji publicznej **odpowiedziały** wszystkie województwa, 189 (czyli 60,2%) starostw powiatowych i 1 576 (czyli 63,6%) gmin. W badaniu uwzględniony został średnioroczny **wskaźnik inflacji** w 2020 r. wynoszący 3,4%. Oznacza to, że porównywana była zarówno bezwzględna wysokość kwot przeznaczonych na współpracę finansową w latach 2020 i 2021 r. jak i kwoty zrewaloryzowane o współczynnik inflacji. Wzięcie pod uwagę wskaźnika inflacji wynikało z potrzeby weryfikacji, jaka jest realna wartość środków płynących z JST do organizacji pozarządowych.

W badaniu okazało się, że nie wszystkie organy uchwałodawcze samorządu terytorialnego uchwały w przewidzianym do tego terminie programy współpracy (lub nie zamieściły informacji o tym w BIP), co oznacza **niewywiązanie się z ustawowego obowiązku** – dotyczy to **mniej niż 4% JST**. Zdarzają się sytuacje, w których zostały uchwalone programy współpracy, ale wysokość środków na tę współpracę wynosi 0 zł. Wiele samorządów uchwała jedynie programy wieloletnie, co na ogół jest traktowane jako okazja do nieprzypisywania środków na współpracę finansową w kolejnych latach.

GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA:

1) Nastąpiła **stagnacja w rozwoju współpracy finansowej** pomiędzy JST a sektorem obywatelskim.

Stwierdzono minimalny wzrost nakładów na współpracę z organizacjami w latach 2020-2021, który wyniósł 130 793 678 zł, co stanowi niespełna 5% w ujęciu nominalnym i jedynie 1,5% po uwzględnieniu wskaźnika inflacji. Wzrosty nakładów dotyczą przede wszystkim gmin i miast (łączny wzrost nakładów o ponad 96 mln zł rok do roku), a także powiatów (łączny wzrost nakładów o ponad 33 mln zł rok do roku); w przypadku samorządów wojewódzkich w programach w 2021 i 2020 wystąpił spadek nakładów na współpracę o 3,3% (po uwzględnieniu inflacji). Oznacza to, że obawy organizacji pozarządowych o masowe wręcz wygaszanie realizacji zadań publicznych, których wykonawcą są organizacje pozarządowe, okazały się bezpodstawne.

2) Występuje **duże zróżnicowanie w zapisach programów** współpracy.

Programy współpracy mają niezwykle różnorodną konstrukcję – najbardziej precyzyjne są zapisy programów współpracy w samorządach wojewódzkich i dużych miastach. Najbardziej ogólne programy współpracy występują w małych gminach wiejskich. Jedynie w części programów współpracy uwzględnione są różnego rodzaju środki, np. europejskie lub pochodzące z administracji centralnej przeznaczone na zadania zlecone.

3) Programy współpracy **powinny zawierać bardziej szczegółowe informacje.**

W zdecydowanej większości programów współpracy brak klarownego podziału środków na poszczególne obszary pożytku publicznego (tylko w 1 na 27 programów współpracy szczegółowo rozgraniczono kwoty na poszczególne obszary).

4) Konieczne jest przygotowanie i wdrożenie rozwiązań umożliwiających **systematyczne zbieranie, agregowanie i analizowanie danych** na temat programów współpracy.

Brak odpowiedniego mechanizmu zbierania, przetwarzania i publikowania danych związanych m.in. ze współpracą finansową JST i sektora obywatelskiego powoduje niemożność szybkiego uzyskiwania wiarygodnych informacji na temat zmian uwidaczniających się w programach współpracy i reagowania na nie.